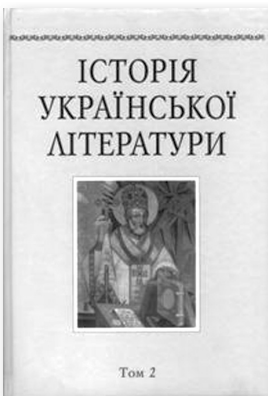
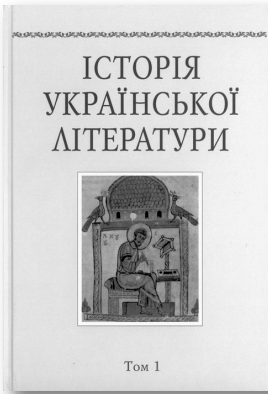

ВІДДІЛ ДАВНЬОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

На поріг 90-ліття нашого Інституту фахівці з давньої літератури прийшли із двома томами нової "Історії української літератури" (К.: Наукова думка, 2014). Одна тисяча шістсот сімдесят вісім сторінок 1-го і 2-го томів запропонували читачам мандрівку від раннього та зрілого Середньовіччя, що приблизно збігається з добою Київської Русі (X – половина XIII ст.), через пізнє Середньовіччя (половину XVI ст., з тодішніми проявами ренесансних віянь) і до кінця XVIII ст., до часу першого національного відродження, раннього і зрілого бароко, посилення процесів секуляризації та невідвортної модернізації художньої моделі відтворення світу.

Наполегливо називаємо свій варіант історії новим, попри явне наслідування основних конструкцій і найголовніших наукових підвалин, на яких вибудовано було академічну історію давньої літератури, написану й видану 1967 р. авторитетними вченими Вікторією Колосовою, Володимиром Крекотнем, Леонідом Махновцем, Олексою Мишаничем, – світла їм і вічна пам'ять. Ті півтора томи з восьмитомника, увібравши досвід попередніх історій літератури, дали сконцентровану та досить

многогранну модель давнього українського письменства з його різномасштабними постатями, історико-літературними періодами, релігійно-духовною тематикою тощо.

Наш час дозволив відкинути колись нав'язувані антиісторичні ідеологеми і зловмисні формули на кшталт "спільної коліски" абощо, а натомість показати восьмисотлітній історико-культурний процес, який на початках дав чернігово- і киевоцентричне "Слово о полку Ігоревім", одне з найвищих художніх явищ усєї європейської писемності, а наприкінці, сягнувши у творах Григорія Сковороди своєї історико-літературної, хронологічної й художньої максими, – "Енеїду" Івана Котляревського, перший твір нової української літератури.

Видавничо-редакційний процес з підготовки до друку 1-го і 2-го томів ішов у паралелі з вогняно-кривавими подіями Революції гідності, більшість епізодів якої розгорталися просто під вікнами Інституту. Молодші й відчайдушніші давники ставали безстрашними учасниками протистояння, старші – дочитували верстку з рядками про українсько-російські літературні "зв'язки" XVI–XVIII ст., про часто цілком ігноровані користі, що їх давала Росії на кілька віків старша українська культура, і, навпаки, утиски і збитки, яких зазнавала Україна від імперської політики Росії. Екран телевізора цілоденно кипів огнями й димами... А сторінки історії літератури подавали відкориговані оцінки національно-визвольних змагань підімперської старожитньої України, різнопланові вияви національної самосвідомості, невтомні пошуки національної ідентичності, об'єктивно висвітлюючи особливості їх відображення в письменстві того часу.

Важливою прикметою нової історії давньої літератури став її, сказати б, всеукраїнський авторський колектив, який склали представники вишів Донецька, Житомира, Києва, Львова, Одеси, Переяслава-Хмельницького, Тернополя, Харкова. Тепер, на тлі поширеної агресії, це читається як гарантія єдності української держави, її духовної сили, здатності й надалі (як і в старі часи) виконувати роль "медіума" між західним світом і слов'янським універсумом, не кажучи вже про неминучу єдність сходу й заходу самої України.

Наукову редакцію тому першого здійснили Юрій Пелешенко і Микола Сулима, тому другого – Віра Сулима і Микола Сулима. На моє переконання, найсильніше враження у редакторів-давників залишилося від співпраці з керівником запланованого 12-томного видання академіком Віталієм Дончиком. Аби гідно описати наше творче протистояння, потрібне або ж перо невідомого автора "Слова о полку Ігоревім", або ж полемічний запал святого Івана із Судової Вишні, бо ваш покірний слуга й учасник тих медієвістично-патріотичних дискусій по телефонах, емейлах і на полях рукописів та версток безсилий коротко й страшно відтворити велику битву за правду і красу кожного слова, тези, характеристики і навіть примітки. Дончиковий великий редакторський талант, помножений на досвід, по один бік, і наша наукова залюбленість у літературну давнину, по другий, врешті принесли чудовий плід фахової взаємоповаги і душевної симпатії.

За тим бурхливим творчим взаємопоборенням сховалися в тіні спогаду не надто емоційні та доста категоричні й вельми корисні зауваження й побажання титульних і не титульних рецензентів. А ще проект історії літератури подарував мені заочне медієвістичне мало не породичання з харківським професором. А ще праця над двома томами нашого відділу виявила молодь, уже готову осягати оту багатомовність української книжної давнини, без якої по-справжньому жодного, навіть хрестоматійного твору X–XVIII ст. не збагнеш.

Віра Сулима

